

Nr 403.

Av herr **Hedlund** i Häste, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående den högre lantbruksundervisningens ordnande m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 143 angående den högre lantbruksundervisningens ordnande m. m. har i denna så länge aktuella fråga framlagts ett förnyat förslag, vid vars utarbetande hänsyn tagits till uttalandena i 1930 års riksdags skrivelse i ärendet ävensom till vissa ytterligare framkomna utredningsresultat och remissyttranden. Den sålunda åstadkomna planen för lantbrukshögskolefrågans lösande torde i stort sett vara väl ägnad att ligga till grund för ett positivt beslut av innevarande års riksdag. Då undertecknad härmed går att för riksdagen framlägga några önskemål beträffande vissa jämkningar i förslaget, i vad det angår kurstidens längd och kurstidens anordning för *lantbruksskolans högre kurs*, så må härvid uttryckligen betonas, att de ifrågasatta jämkningarna visserligen, enligt undertecknads mening, äro av en ingalunda oväsentlig såväl praktisk som principiell betydelse, men att deras genomförande dock i realiteten icke rubbar Kungl. Maj:ts förslag så särdeles mycket.

I det först framförda förslaget till här ifrågavarande påbyggnads- eller »fortbildningskurs» ävensom i jordbruksdepartementets i propositionen relaterade P. M. rörande utbildning av driftsledare vid det större jordbruket har kurstiden satts till *normalt ett år*, och denna kurslängd har i det stora hela vunnit gillande och tillslutning i de över promemorian avgivna yttrandena. I propositionen föreslår nu emellertid Kungl. Maj:t, att kurstiden skall bestämmas till ett år och fem månader (eller praktiskt sett 1 ½ år) samt sträcka sig från 1 november ett år till början av april andra året därefter.

Med allt beaktande av de skäl, som statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet anför härför, måste man dock, synes det undertecknad, ställa sig tveksam beträffande såväl lämpligheten och behovet av denna kursförlängning — i vad det gäller flertalet kursdeltagare — som ändamålsenligheten i det sätt, varpå den föreslås genomförd. Kursen är visserligen avsedd att stå öppen även för vissa andra elever än sådana, som genomgått tvåårig lantbruksskola, samt att fylla en del utbildningsbehov jämväl för blivande egna jordbrukare, men kursplanen bygger emellertid faktiskt på, att huvudparten av eleverna väntas hava genomgått lantbruksskolor av nyss angivet slag och att kursens huvuduppgift

skall bliva att utbilda driftsledare vid det större jordbruket. Man torde då — såsom det framhållits i bland annat Sveriges lantbrukslärareförbunds yttranden över högre lantbruksundervisningssakkunnigas betänkande och över ovanberörda P. M. — böra fasthålla vid, att tyngdpunkten hos ifrågavarande driftsledareutbildning alltjämt komme att ligga hos de tvååriga lantbruksskolorna samt att fortbildningskursens karaktär av påbyggnads- och kompletteringskurs ej får släppas ur sikte. Men så kan lätt nog bliva fallet, synes det undertecknad, om fortbildningskursen göres normalt 1 ½-årig. Den tvååriga lantbruksskolans förutbildning finge då icke samma avgörande betydelse; denna skola komme sannolikt att pressas något tillbaka, i stället för att den jämsides med fortbildningskursens inrättande borde stimuleras till förbättringar och stödjas i att göra sin del av driftsledareutbildningen så god som möjligt. Om de tvååriga lantbruksskolorna däremot finge känna sig bära den väsentliga delen av ansvaret för sagda utbildning, så komme de att sporras till allvarlig tävlan om att vid fortbildningskursen uppvisa så väl skolade elever som möjligt. Ej minst därför, att dessa skolor äro spridda över olika delar av landet — medan fortbildningskursen blir förlagd till rikets sydspets — måste stor vikt läggas vid deras andel av driftsledareutbildningen.

Med hänsyn till de inträdesfordringar, som föreslås för fortbildningskursen (22 års ålder, treårig sammanlagd praktik, kvalificerade betyg i de viktigare lantbruksskoleämnena m. m.), måste man nog också finna en sammanlagd studietid i lantbruksskolas allmänna och högre kurser av tre år vara så lång, som rimligen bör påfordras. Det gäller här de bättre lantbruksskoleeleverna, och om dessa från början siktat på att i sinom tid genomgå även fortbildningskursen, så ha de nog under mellantiden sökt förkovra sig mesta möjligt, bland annat genom att i görligaste mån vidmakthålla även sina teoretiska kunskaper, bland annat genom bevarande av förtrogenheten med anteckningar och läroböcker. Det är därför utan tvivel fullt riktigt, såsom i P. M. betonas, att den teoretiska undervisningen icke behöver eller bör bredas ut så mycket i fortbildningskursen, och någon nämnvärd ökning i totalantalet timmar föreläsningar och lektioner gent emot förslaget i P. M. torde därför icke vara påkallad. Det gäller närmast viss jämkning mellan olika ämnen allt efter vunnit erfarenhet eller tillstötande nya omständigheter. Då frågan om driftsledareutbildningen i skogsskötsel, enligt vad som antydes i propositionen, torde bliva föremål för ytterligare utredning, synes denna utbildning icke i och för sig nu böra få föranleda den ordinarie fortbildningskursens förlängning, utan bör man under utredningstiden kunna nöja sig med den begränsade fortbildning på detta område, som kan rymmas inom ettårsramen. Att efter eventuellt inrättande av särskild skogsvårdskurs förkorta driftsledarekursen, om denna startats som 1 ½-årig, skulle nog icke falla sig så lätt. Däremot är det bättre och lättare att

framdeles förlänga densamma, om detta av olika anledningar skulle visa sig nödvändigt.

Även beträffande det föreslagna sättet för den planerade driftsledarekursens förlängning måste man, som sagt, ställa sig tveksam. Enligt lång erfarenhet och välgrundad tradition sker ombyte och nytillsättande av platser vid jordbruket i regel på hösten, varför det måste föreligga synnerligen starka skäl ur utbildningssynpunkt, om för driftsledarekursen skall väljas annan avslutningstid än den vid lantbruksskolorna och lantbruksinstitutet hittills varande. Måhända kan det vid första påseende förefalla, som om början av april skulle kunna bli en god kursavslutningstid, när »det egentliga jordbruksåret» börjar då i större delen av landet i och med vårbruket, men man lär nog vid närmare eftertanke finna, att det ur såväl egendomsägares som anställda driftsledares synpunkt måste bli mycket olämpligt med platstillträde i denna bråda, högviktiga tid, då det ju kräves viss förtrogenhet med vederbörande gård, dess folk och tekniska utrustning m. m., för att arbetena skola kunna ledas utan tveksamhet och genomföras på bästa sätt. Platstillträde på hösten, med därav följande möjlighet att under den relativt lugna vintertiden sätta sig in i förhållandena och deltaga i planläggningen för det nya jordbruksåret, bör nog alltjämt få bli det normala, varför också hösten (slutet av oktober) lär få anses som den ojämförligt lämpligaste tidpunkten för avslutning av nu föreslagna lantbruksskolans högre kurs.

Det föreliggande förslaget till förlängd kurstid är för övrigt mindre lyckligt även ur ren utbildningssynpunkt. Såsom i merberörda P. M. framhålles — under hänvisning till riksdagens fjolårsskrivelse härom — bör driftsledarekursen få så praktisk inriktning som möjligt, men en konsekvens härav borde vara, att, om kurstiden utsträcker sig över ett år, detsamma sker genom anlitande av en andra sommar, så att kursen komme att omfatta två somrar och en mellanliggande vinter i stället för såsom nu föreslagits två vintrar och en sommar, ty detta senare pekar onekligen mot övervikt för innearbete och teoretiska studier. Kursförlängningen borde med andra ord, om den prövas nödig, ske genom att början tillbakaflyttades till våren eller försommaren.

Om man, såsom i det föregående förordats, håller fast vid *ettårig ordinarie kurstid*, avpassad och utnyttjad främst med hänsyn till de elever, som genomgått tvåårig lantbruksskola, bör det låta sig göra att — såsom i lantbrukslärareförbundets senaste yttrande i frågan antydes — låta elever, som genomgått ettårig lantbruksskola eller längre lantmannaskolekurs, utöka lärotiden å Alnarp med intill ett halvt år på så sätt, att den komme att omfatta även hela eller, i vissa fall, en del av sommaren före deras deltagande i ordinarie driftsledarekurs. Det kunde då för dem bli en lämplig komplettering i olika hänseenden av deras förutbildning, så att de vid den ordinarie kursens början vore mera jämställda

med eleverna från de tvååriga lantbruksskolorna. Driftsledarekursen finge då en bättre och jämnare grund att bygga på samt kunde hållas på ett relativt högt plan och förlänas god effektivitet, särskilt sedan den tvååriga lantbruksskolan ytterligare förbättrats.

Dylika sommarelevers förberedande eller kompletterande övningar och studier finge läggas ganska fritt, ja, i viss mån individuellt, allt efter som eleverna själva eller lärarna (efter prövning) funne behoven av komplettering vara störst. Möjlighet torde härvid kunna beredas även för viss kunskapsutfyllnad i svenska och matematik, där så behöves. Av elever, som komma från längre (niomånaders) lantmannaskolekurs, borde sådana, som ha minimiåldern inne och äga godkännbara praktikmeriter, kunna få komma till Alnarp omedelbart efter lantmannaskolekursens slut (i början av augusti) särskilt om det gäller personer, som avse att utbilda sig för skötsel av egna medelstora jordbruk. Lärotiden å Alnarp bleve då för dem ett år och tre månader, och de tre månaderna före ordinarie kursens början skulle helt visst kunna bliva dem till avsevärt gagn. Något hinder för elev, som genomgått tvåårig lantbruksskola, att också bliva dylik sommarelev, skulle givetvis icke finnas.

Att elevantalet blir något större under sommaren och hösten än under vintern, i stället för tvärtom, torde vara till fördel även ur Alnarps jordbrukets synpunkt. Är persontillgången relativt stor samt redskaps- och maskinuppsättningen riklig, så blir det gott utrymme för övningar och demonstrationer samtidigt med att de löpande arbetena böra kunna medhinnas utan svårighet.

Lokalfrågorna lösa sig också lättare med denna anordning, vadan det åtminstone tills vidare borde vara nog med de nybyggnader som föreslås i P. M. Om man räknar med tio, högst tolv sommarelever, kan bostadsbehovet för dem inskränkas till fem å sex rum, enär de under denna förberedande sommar torde bliva mest upptagna av utarbeten och därför böra kunna dela rum. Någon särskild större lärosal behöves ej heller för dem under denna tid, och bör sålunda en del såväl bostads- som andra lokalutrymmen kunna bliva över i slottet att användas för vissa behov vid institutets trädgårdsavdelning. När det, såsom här, gäller nyorganisering, är det motiverat att gå fram i etapper där, så utan olägenhet kan ske, ty man blir då i tillfälle att draga nytta av den ökade insikt, som endast erfarenheten kan skänka.

Såsom i början sades, behöver den här föreslagna anordningen icke innebära någon större rubbning i utbildningen enligt Kungl. Maj:ts förslag, ty för de mest behövande eleverna medför den avsedd förlängning i utbildningstiden å Alnarp, genomförd på ett sätt, som ur praktisk synpunkt bör äga företräde. Arbetet i den egentliga fortbildnings- eller högre kursen bör under de angivna förutsättningarna kunna ordnas så och göras så effektivt, att ett års kurstid blir tillräcklig för denna.

Det synes undertecknad slutligen, som om kraven på jordbrukspraktik

för inträde vid lantbrukshögskolan, sådana de angivas å sid. 212—213 i propositionen, borde mildras något eller att viss frihet lämnas vederbörande beslutande (skolstyrelsen eller lärarrådet) att medgiva de undantag och jämkningar, som i olika fall kunna vara påkallade. Med alltför stränga krav kan det i många fall vållas, att hela utbildningen så fördyras och förlänges och tiden, då de studerande kunna börja försörja sig själva, så framflyttas, att det hela blir allt för betungande. För personer med studentexamen och som avse att utbilda sig till vetenskapsmän och forskare, bör viss minskning i praktikkraven anses vara motiverad, och beträffande praktiktidens fördelning på olika storleksklasser jordbruk må det vara nog, om detta uttalas såsom önskemål, så mycket mer som det ej torde vara så lätt för person från annan befolkningsgrupp att få lämpligt tillfälle till praktik hos mindre jordbrukare. Det gives, synes det undertecknad, åtskilliga skäl till att ej gå så kategoriskt tillväga på denna punkt.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får undertecknad hemställa,

att riksdagen måtte besluta,

att tidslängden för i Kungl. Maj:ts proposition nr 143 föreslagna lantbruksskolans högre kurs skall vara normalt ett år i enlighet med planen i inom jordbruksdepartementet utarbetad P. M.;

att möjlighet därjämte skall beredas elever, som så önska och därav hava behov, att under sommaren före inträde i respektive ordinarie kurs under högst sex månader bedriva förberedande övningar och studier vid Alnarp;

och att den jämkning i Kungl. Maj:ts förslag till nybyggnader m. m. vid Alnarp, som härav kan föränledas, skall äga rum.

Stockholm den 20 mars 1931.

P. S. Hedblind.

